

Mednarodni Festival gorskih Filmov Trento 2003

Besedilo in Fotografiji: Marjeta Keršič – Svetel

Letos so v italijanskem mestu Trento pripravili že 51. Mednarodni Festival Filmov o gorah, pustolovščinah in raziskovanju. To ni le najstarejši Festival te vrste na svetu s častitljivo tradicijo – v več kot pol stoletja dolgi dobi razvoja je prerasel v mednarodno prireditev, ki daleč presega zgolj Filmske okvire. Seveda pa Filmske prireditve ostajajo jedro tega vsakoletnega mednarodnega srečanja ljubiteljev gora, alpinistov, umetnikov, znanstvenikov in novinarjev. Letošnji Festival je potekal v znamenju petdesete obletnice vzpona Hillaryja in Tenzinga na vrh Mont Everesta. Tudi ta dogodek je pokazal, kako tesna je že dolgo zveza med vrhunskim alpinizmom in Filmom: Film o njunem vzponu, ki ga je naredil Tom Stobart, je leta 1955 v Trentu prejel najvišjo Festivalsko nagrado. Filmska retrospektiva, ki so jo pripravili ob uradnem tekmovalnem delu Festivala in je bila posvečena nekaterim najpomembnejšim dokumentarcem o Everestu in Nanga Parbatu, je pokazala, kako zelo so se razmere spremenile, tako v alpinizmu kakor tudi v Filmu. Vendar pa je nekaj ostalo nespremenjeno: za dober Film je potrebno več kot le veliko alpinistično dejanje in neizmerna požrtvovalnost snemalcev v najtežjih razmerah. Potrebni so veliko Filmsko znanje, dobro oblikovana zgodba, obvladanje dramaturgije, osebnosti z veliko človeško širino, ki imajo res kaj povedati, potrebno je »nekaj več«, da ima Film globljo vrednost, ki nagovarja gledalca še desetletja po nastanku Filma.

Letošnji Festival v Trentu je prinesel nekaj organizacijskih sprememb, saj je upravljanje prevzela povsem nova ekipa pod vodstvom novega predsednika Festivala, gospoda Itala Zandonelle Callegherja. Seleksijska žirija je izmed 213 Filmov, ki so prispeli na Festival z vseh koncev sveta, za tekmovalni del Festivala izbrala 71 Filmov. Presojala jih je petčlanska mednarodna žirija. Med njimi je bil tudi en slovenski Film – No siesta Pablo Matjaža Fistravca. Žiriji je predsedoval znameniti alpinist in avtor izjemnih alpinističnih dokumentarcev Kurt Diemberger – mož, ki je prvi stopil na dva deviška osemtisočaka in se s Filmsko kamero v roki srečal z mnogimi predeli in vrhovi Himalaje. Do dela, ki so ga opravili selektorji, je bil zelo kritičen, prav tako pa tudi do nekaterih sodobnih avtorjev Filmov, ki so v želji po atraktivnosti pozabili na spoštovanje avtorskih pravic in v svoje nove Filmske izdelke vključevali cele odlomke starejših Filmov, ne da bi citirali njihove avtorje. Kaj takega se minula leta na tako uglednem Festivalu ne bi moglo dogajati. Prav gotovo ni prijetno, če člani žirije gledajo Filme, v katerih se pojavljajo njihovi lastni kadri iz Filmov, ki so minula leta v Trentu dobivali najvišje nagrade! Podoben pojav so tudi Filmi, ki so pravzaprav ponovitev uspešnih in nagrajevanih Filmskih zgodb iz minulih let – posneti z drugimi protagonisti so se pojavili v letošnji tekmovalni selekciji, vendar po pravilu ne dosegajo kakovosti izvornikov. Še bolj pa je bil Diemberger kritičen do Filmov, ki so pravzaprav eno samo reklamno sporočilo – taki Filmi prav gotovo ne sodijo v uradni program uglednega Festivala, kot je trentski. Med take primere je sodil kanadski Film o prvem plezanju kombinirane smeri Mushashi, katerega najbolj udarno sporočilo se je nanašalo na poživilne sposobnosti neke pijače, katere reklamni napisi so kar zarezali na čeladah in opremi obeh plezalcev ...

Na žalost kaže, da sorazmerno z razširjenostjo majhnih digitalnih kamer in pogostnostjo snemanja upada število zares izvornih, dobrih idej za Filmske zgodbe, pa tudi volja in znanje te zgodbe zares dobro izpeljati. Vse več avtorjev streže televizijskim željam po atraktivnosti za vsako ceno in reportažnih učinkih – to pa ima z dobrim Filmom o gorah le malo skupnega.

Seveda pa tudi letos ni manjkalo zares dobrih Filmov, ob katerih je uživalo tudi občinstvo Festivala in mednarodna žirija je njihovo kakovost soglasno nagradila s prestižnimi Festivalskimi encijani.

Nagrado za najboljši Film o športu ali pustolovščini je dobil Film Poljaka Mirosława Dembrinskega o hudi nesreči jadralnega padalca, ki kljub invalidnosti zaradi strmogavljenja s padalom vendarle najde nov smisel življenja. Srebrni encijan za najboljši Film o raziskovanjih je odnesel Slovak Pavol Barabaš, v zadnjih letih že zelo uveljavljen avtor, ki s svojimi odličnimi dokumentarci pobira nagrade na številnih Festivalih. Tokrat je naredil Filmsko zgodbo o skupini slovaških naftarjev, ki so se – drugi v zgodovini – s čolnom spustili po reki Omo v Etiopiji. Za najboljši Film o gorskem okolju so razglasili zgodbo Avstrijca Kurta Mayerja o Alpah kot prostoru, na katerem se kuha evropsko vreme. Srebrni encijan za najboljši Film o gorah je dobil avstrijski režiser Jo Baier za Film Schwabenkinder, najboljši Film o alpinizmu pa je bilo Razmišljanje v vetru, nova patagonska zgodba italijanskega alpinista Ermanna Salvaterre. Za najboljši Film Festivala pa je mednarodna žirija soglasno razglasila Film Your Himalayas španskega režiserja Alberta Inurategija z obrazložitvijo, da gre za dramatično zgodbo o najvišjih vrhovih sveta, v kateri se prepletajo humanost, želja po uspehu, smrt in življenje. Pretanjeno razdelana osebna zgodba o najvišjih gorah sveta in ljudeh, ki so jim pripravljene žrtvovati celo svoje življenje, sodi med tiste Filme, ki zares stopajo iz povprečja že videneega.

Občinstva letos trentskega Festivalu ni manjkalo, največ zanimanja pa je bilo za Festivalni večer, ki je bil posvečen obletnici prvega vzpona na Mont Everest in ga je vodil (in to res bleščeče!) sam Reinhold Messner. Ob njem so se na odru zvrstili tudi mnogi drugi protagonisti vzponov na najvišjo goro sveta, med drugimi tudi Messnerjev tovariš na prvem vzponu na vrh brez dodatnega kisika Peter Haberel in Poljak Wielicki, ki se je prvi povzpел na vrh pozimi. Ob odlomkih iz Filmov o Everestu pa je občinstvo lahko skoraj doživljalo dramatične vzpone na to legendarno goro, ki ni vzpodbudila samo nastanka številnih Filmov, ampak ji je posvečena tudi izjemno bogata knjižna bera, kot smo lahko videli na posebni razstavi. Toliko knjig kot o Everestu ni izšlo o nobeni drugi gori na svetu. Reinhold Messner je o svojih izkušnjah z Everestom povedal marsikaj zanimivega – tudi o svojem prepričanju, da je jeti pravzaprav velikanski himalajski medved, in o svojem pogovoru s Hillaryjem, ki ga je vprašal, kaj misli o možnosti, da je bil morda Mallory že leta 1924 prvi na vrhu Everesta. Takrat mu je Hillary odgovoril: »Nič hudega, če je bil prvi na vrhu – midva s Tenzingom sva bila prav gotovo prva, ki sva se z vrha živa vrnila v dolino! To pa je še pomembnejše!« Sicer pa se Messner pripravlja na daljši obisk Nepala, da bi poskušal Nepalce prepričati, naj v Himalaji ne ponovijo napak, zagrešenih v Alpah, in naj ne postavljajo žičnic in ne razvijajo množičnega turizma, ki bi ogrozil njihovo naravno in kulturno dediščino. Krona večera je bila slovesna podelitev nagrade Združenja Festivalov gorskih Filmov, ki je pripadla Angležu Leu Dickinsonu. Kar šest njegovih dokumentarcev je posvečenih Everestu, sicer pa Leo slovi kot filmar nemogočega. Posnel je prelet Everesta z balonom, spust s kajaki izpod Everesta, vragolije padalcev, ki se mečejo z vrhov najvišjih sten, snemal je v steni Eigerja, na ledenikih Patagonije in v deroči vodi himalajskih rek ... Kot pravi sam, ga nikakor še ni snečala pamet in po glavi mu rojijo nove zamisli za še bolj drzne Filme.

Zelo obiskana je bila tudi mednarodna razstava knjig in revij, posvečenih goram. Zaradi lanskega mednarodnega leta gora je bila bera strokovne literature o gorah še posebno bogata. Razstava je bila letos zasnovana tako, da so obiskovalci v bralnih kotičkih posamezne knjige lahko tudi prebirali. Kako različne teme so povezane z gorami, dokazuje knjiga ameriškega alpinista, astrofizika in profesorja na washingtonski univerzi Paula Hodgeja, ki je vzbudila veliko pozornost. »Više od Everesta – sončni sistem v alpskem slogu« je knjiga, ki je lahko v tolažbo tistim, ki mislijo, da je alpinizmu v 21. stoletju zmanjkalo izzivov. Mogoče na Zemlji – toda kaj pravite k izzivom gora na Marsu? Mons Olympus meri od vznožja v višino kar 21 183 m! Pra-

Simpozij o varnosti in reševanju v gorah

vzprav je to trenutno najvišja gora, za katero vemo – ob vznožju ima premer 800 km in torej meri približno toliko kot cela Francija. Nad marsovsko ravnino se dviga kot velikanski kolač, obdan z več kot 300 m visokimi stenami. Nočne temperature na Marsu padejo pod minus 130 stopinj. In tam prav gotovo ne bi bilo sporov o vrednosti vzponov s kisikom ali brez! Sicer pa je tudi na Luni Mont Blanc in tudi drugi planeti našega osončja imajo take in drugačne vzpetine ... Morda je alpinizem na Marsu dandanes res popolna znanstvena Fantastika – toda mar ni bilo smučanje z vrha Everesta v obdobju Hillaryjevega vzpona na vrh tudi Fantastika? Kdo ve – morda pa vesoljski alpinizem ni le domišljija?!

Letošnja najbolj prestižna knjižna nagrada trentskega Festivala – zlata bodeča neža – je pripadla Poljaku Zbigniewu Umidajewiczu za knjigo Poletje v Chamonixu. Gre za pripoved o poljskih alpinistih, ki so v osemdesetih letih v okolici Chamonixa opravili vrsto izjemnih vzponov. Pripoved predvsem osvetljuje družbene razmere in okoliščine tega obdobja, ko so poljski alpinisti le s težavo dobili dovoljenje za potovanje v državo dekadentnega kapitalizma, v kateri so se morali znajti tako rekoč brez denarja, kot so vedeli in znali – alpinizem v najbolj ekstremni obliki pa je bil pravzaprav nekakšna oblika protesta in iskanja svobode. Veliko pozornost je vzbudila zgodovina tibetanskega ženskega alpinizma, knjiga z naslovom Druga polovica neba, ki jo je uredila Maria Antonia Sironi. Osvetljuje doslej na zahodu malo znana poglavja iz zgodovine alpinizma, vlogo tibetanskih žensk pri osvajanju najvišjih gora sveta.

Med 114 revijami z vsega sveta, posvečenimi goram in gorništvu, se je predstavil tudi naš Planinski vestnik. Sodelovanje na razstavi knjig in revij o gorah v Trentu je pomembno tudi zato, ker vsako leto izide obširen razstavni katalog, poglobilni bibliografski pripomoček za vse, ki se profesionalno ukvarjajo z gorami.

V okviru letošnjega trentskega Festivala je potekalo tudi mednarodno posvetovanje o varnosti v gorah in o vlogi sodobne tehnologije in znanosti pri reševanju ponesrečenih v gorah. Posvet je organizirala gorska reševalna služba Trentina, ki je bila ustanovljena isto leto kot Mednarodni Festival gorskih Filmov. Posebno pozornost so posvetili dvema temama: preventivi pred nesrečami (pri tem je bilo posebej poudarjeno, kako pomembna je ustrezna telesna in duševna pripravljenost obiskovalcev gora!) in tehnološkim pripomočkom za iskanje pogrešanih v gorah. Ob že uveljavljenih plazovnih žolnah, ki jih pozna večina obiskovalcev zasneženih gora, je dandanes na voljo še več različnih tehnoloških pomagal za iskanje zasutih in tistih, ki padejo v ledeniške razpoke. Na žalost pa vsi ti novi tehnični pripomočki še zdaleč niso tako izpopolnjeni, da bi v praksi zares lahko kaj prida pomagali reševalcem. Za raziskave je na voljo veliko premalo denarja, kot je malce zagrenjeno pripomnil dr. Paolo Papeschi: »Dandanes lahko z georadarjem odkrijemo nafto več sto metrov pod površino zemlje. Za takšne raziskave so na voljo milijoni – žal pa se zdi, da je človeško življenje vredno bone malo, saj za raziskave o uporabi georadarja za iskanje zasutih v snegu ni niti minimalnih sredstev!«

Tudi letos so znani evropski antikvarijati, specializirani na stare gorniške knjige in tiske, pripravili svoj sejem. Seveda je bil tudi ta v znamenju knjig o Everestu in Nanga Parbatu. Nekatere – še posebno tiste, ki so jih podpisali protagonisti znamenitih vzponov – so dosegale vrtoglave cene. Tako je neki britanski antikvariat ponujal številko The Times Illustrated iz julija 1953 s Potoreportažo o Hillaryjevem in Tenzingovem vzponu, na katero se je podpisala večina članov odprave, kar za 1000 britanskih funtov!

Kot vsako leto so se zvrstile tudi razstave likovnih del, Fotografske razstave, razstava Filatelije s temo Everest, organizirali so tekmovanje v balvanskem plezanju, predstavitev kulinarike posameznih dolin v Dolomitih, razstavo kartografije italijanskih gora, organizacija Mountain Wilderness je pripravila akcijo za ohranitev naravnega okolja v najvišjih italijanskih gorah... Skratka: kot vsako leto v začetku maja je bil Trento tudi letos kraj, ki je ljubiteljem gora ponujal obilo zanimivosti, srečanja z znanimi alpinisti, filmskimi ustvarjalci in umetniki, priložnost za uživanje ob zanimivih filmih in knjigah, pa tudi za klepet o gorah ob pregovorno okusni kavi trentskih kavarn. ○

Stojnica Mountain Wilderness